

Az Alföld falvai: út a különlegestől az általánosig

Dr. Bajmócy Péter, egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság-
és Társadalomföldrajz Tanszék

IX. Falukonferencia

Csatári Bálint emlékszekció

Pécs, 2021.09.22.

Dr. Csatári Bálint

- Közös pontok:
- Szülőföld, állatorvos
- Alföld
- Szeged, JATE, doktori
- Herman Ottó Kollégium
- Kecskemét
- MNA

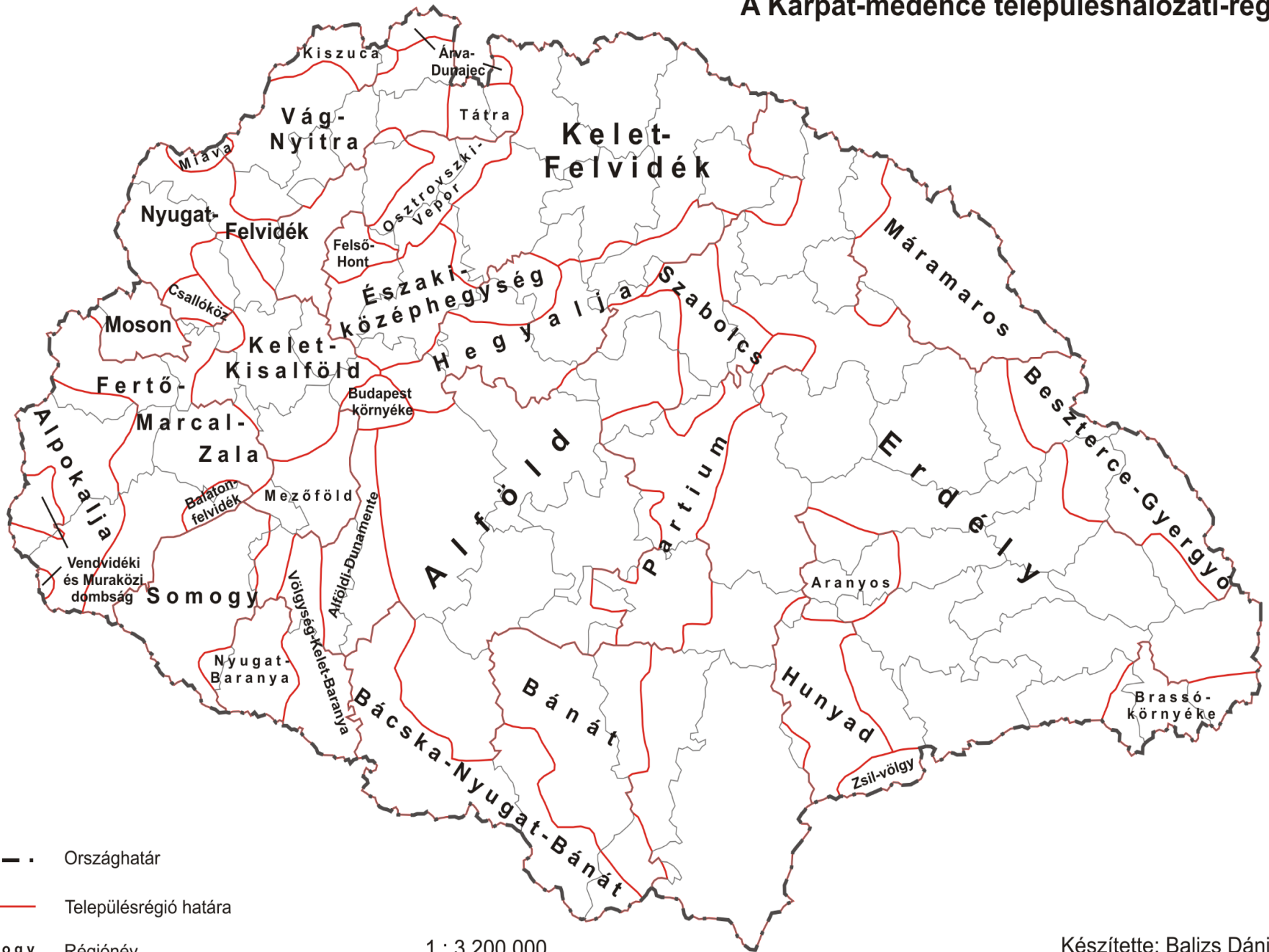
Dr. Csatári Bálint

- Alföld
- Falvak, rurális térségek
- Tanyák
- Településfejlesztés, területfejlesztés

Alföld

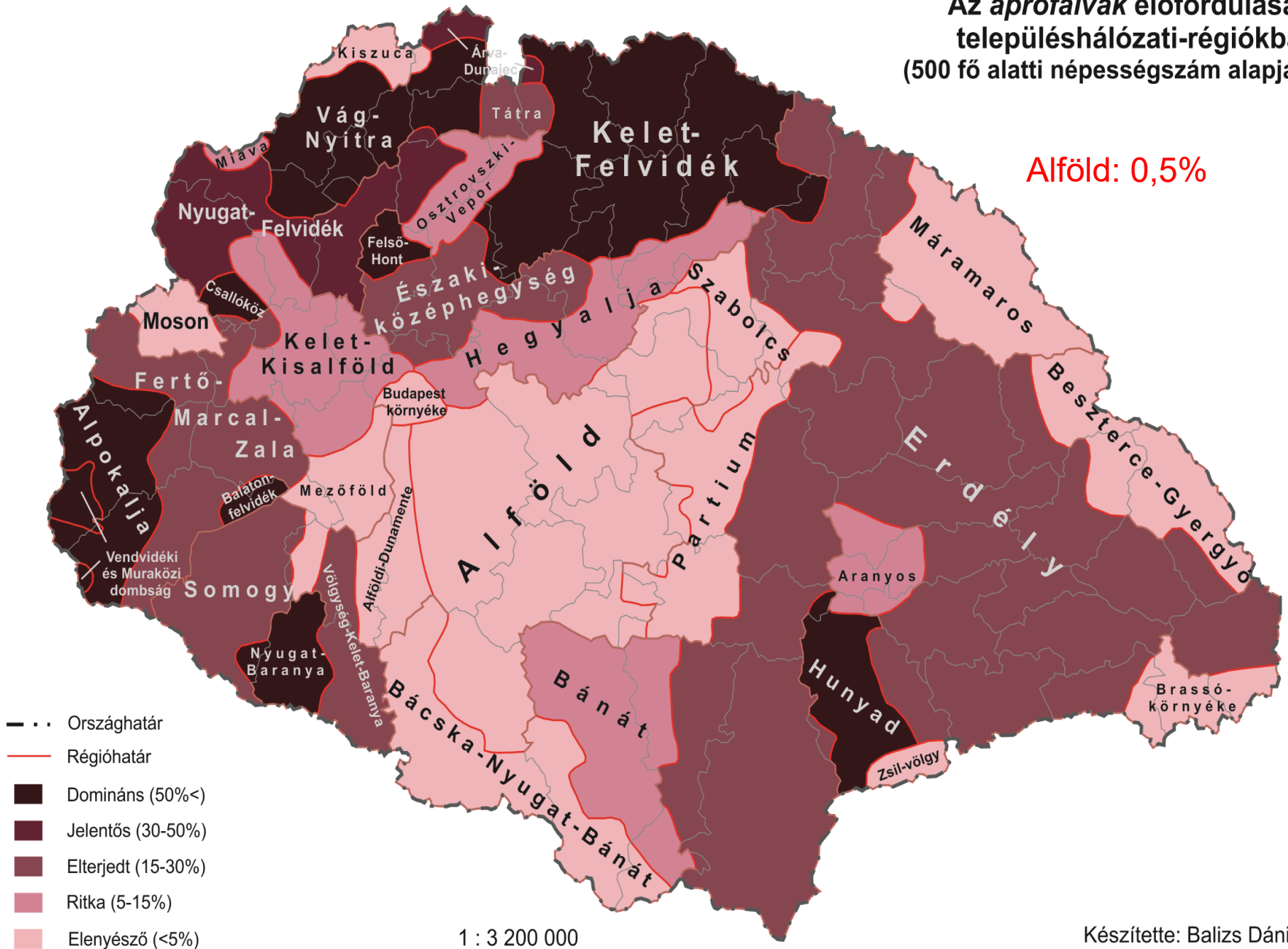
- Természeti földrajzi értelemben
- A hat megye
- Településföldrajzi értelemben: Hat megye mínusz Szabolcs-Szatmár-Bereg
- Pest megye alföldi területei
- Peremterületek mások

A Kárpát-medence településhálózati-régiói

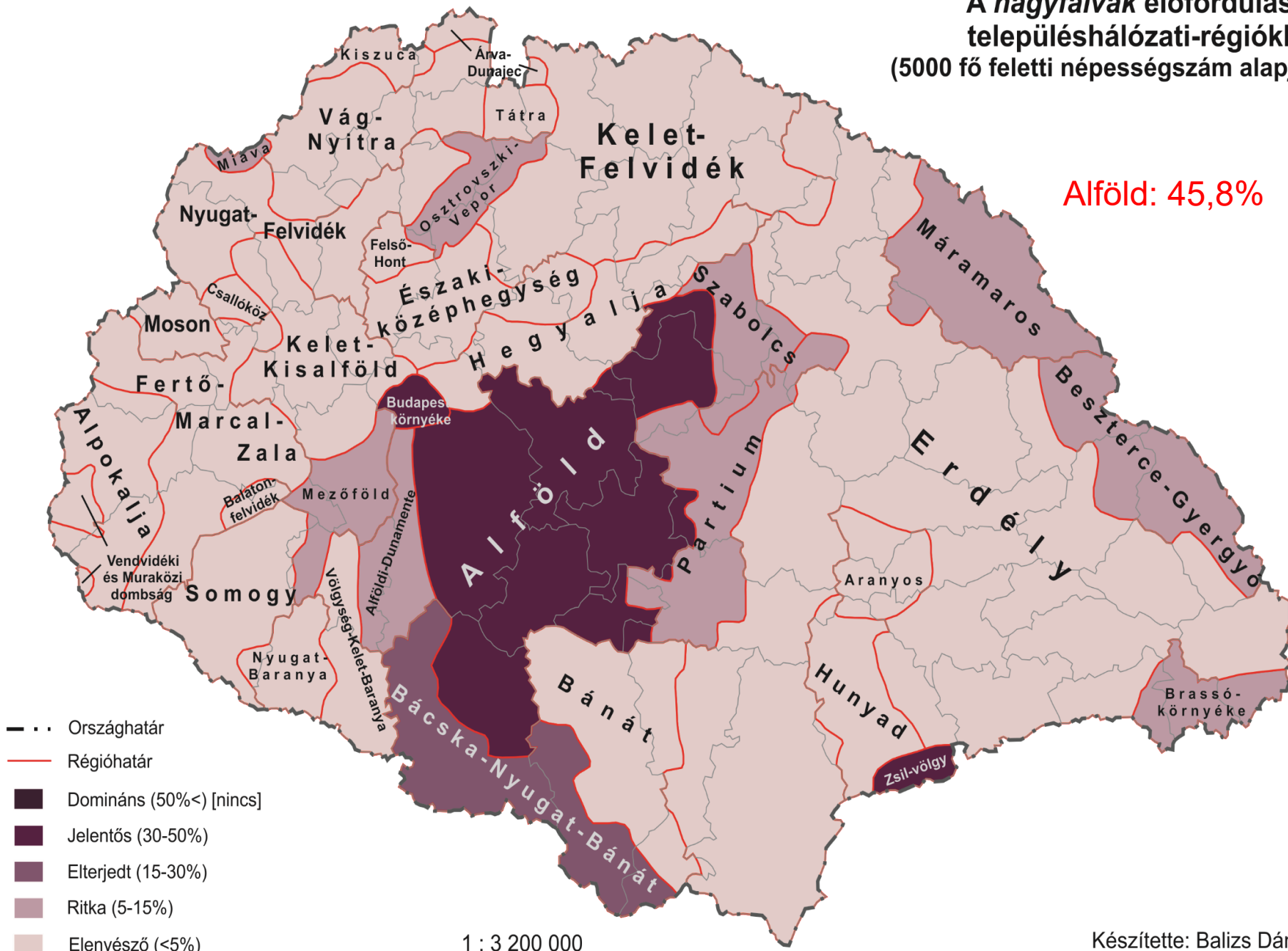
**Az aprófalvak előfordulása a
településhálózati-régiókban
(500 fő alatti népességszám alapján)**

Alföld: 0,5%

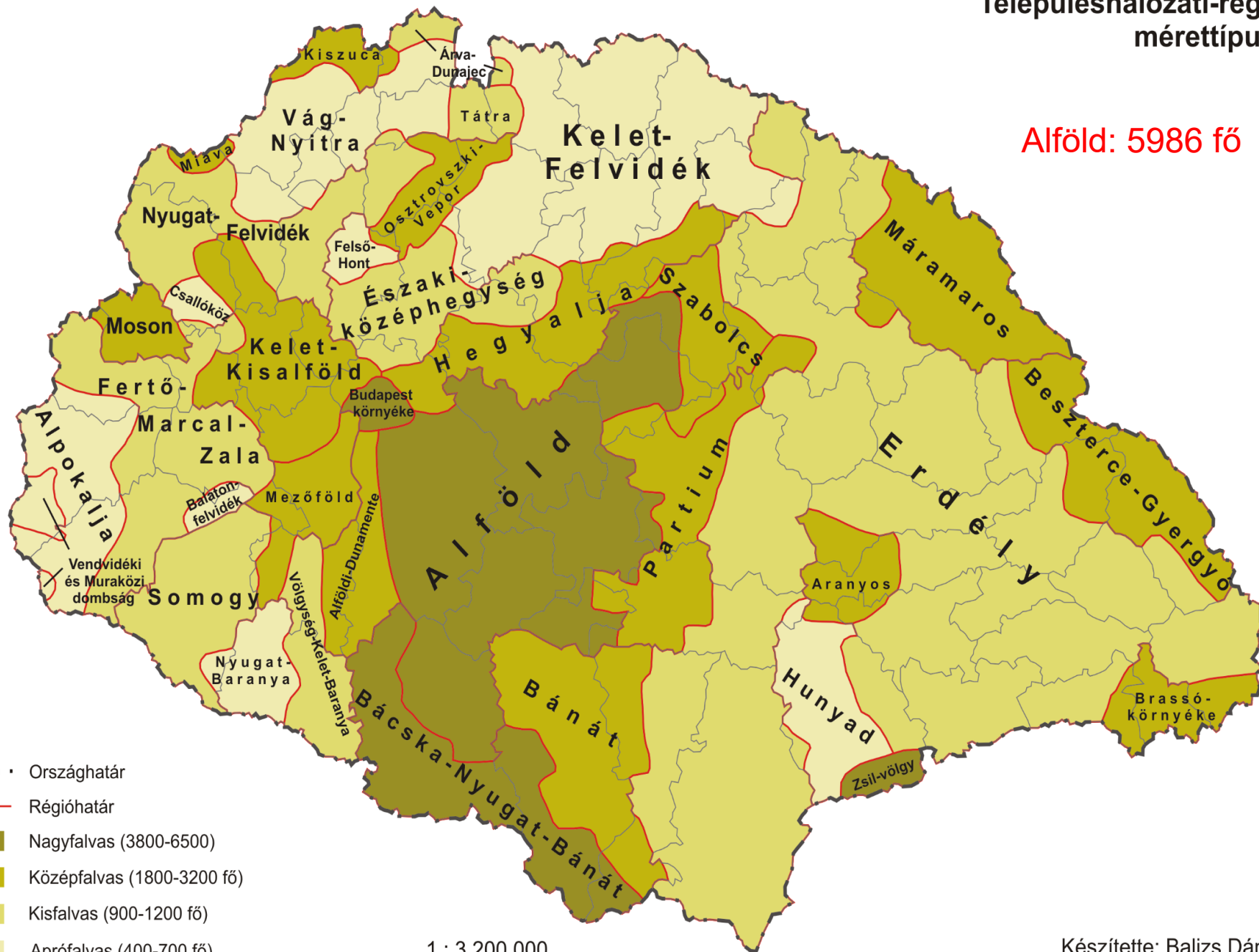
**A nagyfalvak előfordulása a településhálózati-régiókban
(5000 fő feletti népességszám alapján)**

Alföld: 45,8%

Településhálózati-régiók mérettípusai

Alföld: 5986 fő

— · · — Országhatár

— Régióhatár

■ Nagyfalu (3800-6500)

■ Középfalu (1800-3200 fő)

■ Kisfalu (900-1200 fő)

■ Aprófalu (400-700 fő)

1 : 3 200 000

Készítette: Balizs Dániel

Településhálózati-régiók településsűrűség alapján

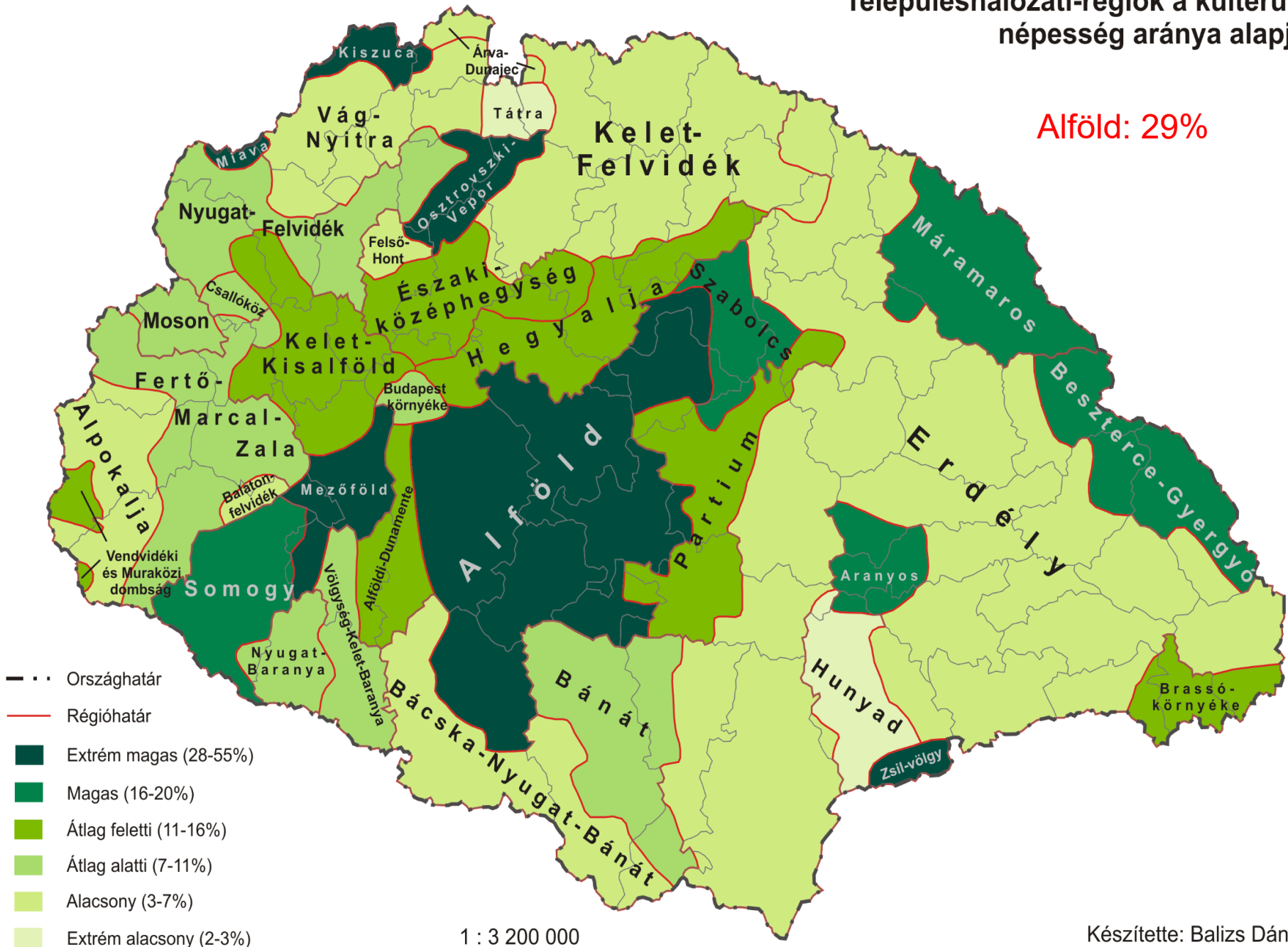
Alföld: 1,1
település/100
km²

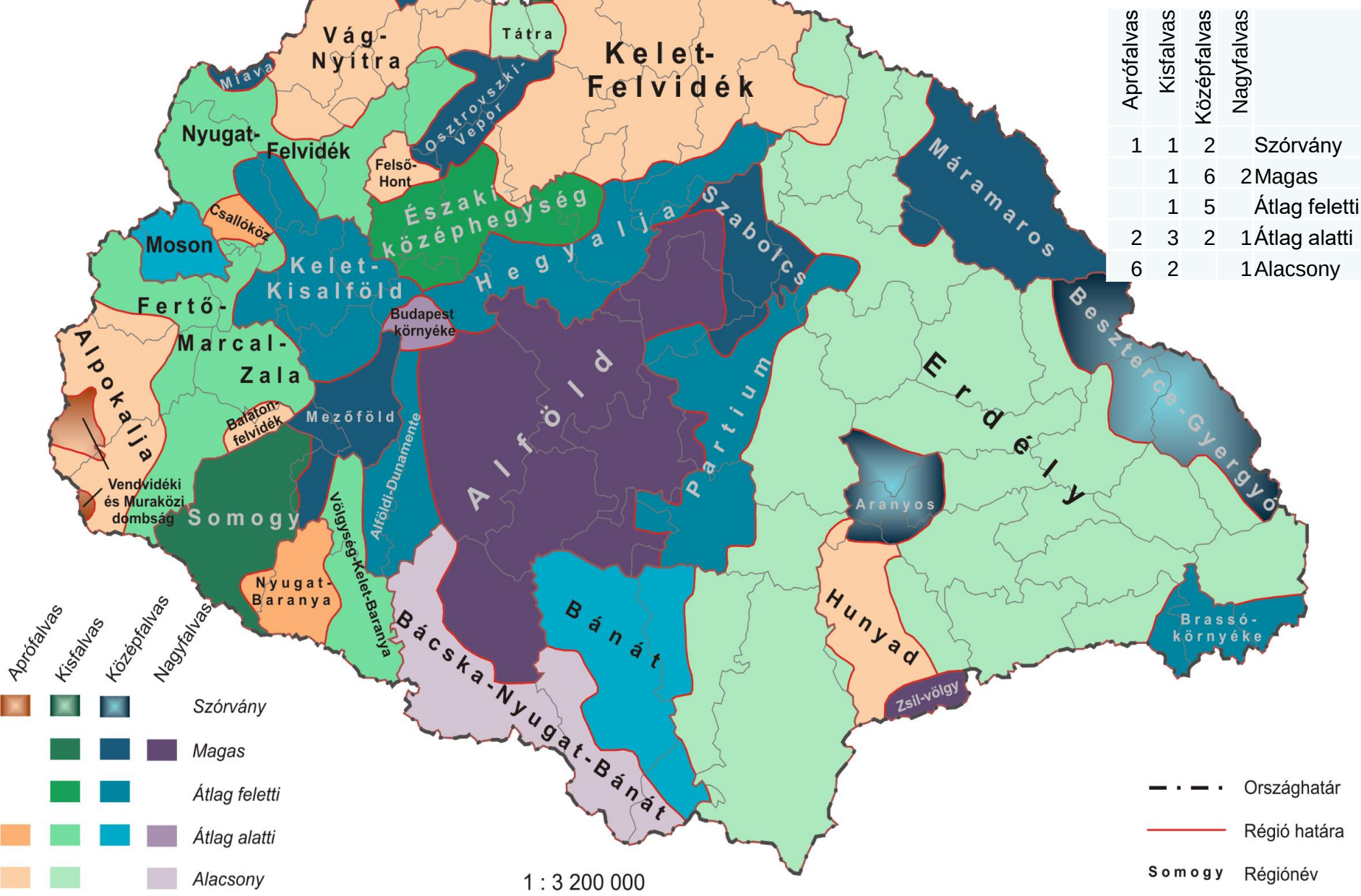
Készítette: Balizs Dániel

Településhálózati-régiók a külterületi népesség aránya alapján

Alföld: 29%

A Kárpát-medence településhálózati-régiói
(településméret és külterületi lakosság alapján)

Milyen is volt az Alföld?

- ALFÖLDI VÁROSOK ÉS TANYÁK
- Kevés település, ritka hálózat
- Nagy népességű falvak, mezővárosok
- Falvak száma nagyon kevés
- Nagy külterületi népesség, tanyarendszer
- Agrár jellegű városok (foglalkozás és morfológia)
- Kertes város (városias mag, falusias burok és tanyák)

A 20.-21. század változásait befolyásoló folyamatok

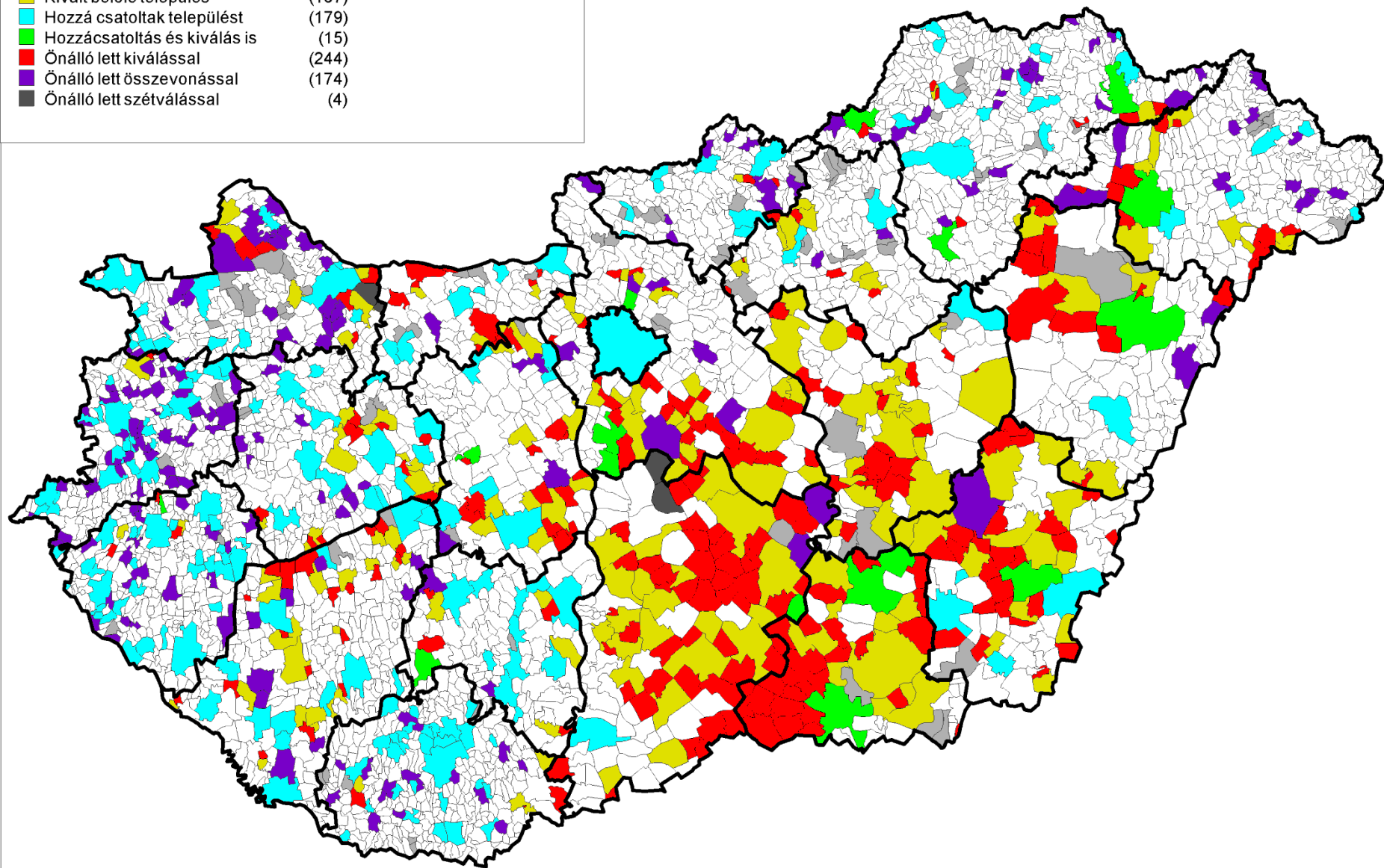
- Népeségszám-változás (természetes szaporodás, fogyás)
- Vándorlások (belső és külső)
- Urbanizáció, szuburbanizáció
- Foglalkozási átrétegződés, gazdasági ágak szerepének változása
- Globalizáció, homogenizáció
- Településpolitika

Települések száma

- A településállomány relatíve stabil, de
- 1900 óta mintegy 600 új település és 900 megszűnés Magyarországon
- Aprófalvak becsatolása, összevonása
- Városokhoz csatolás
- Tanyaközségek (mintegy 140 új település az Alföldön)

Magyarország településeinek közigazgatási változásai 1910-2010

Nem volt változás	(2281)
Területe azonos de volt változás	(84)
Kivált belőle település	(167)
Hozzá csatoltak települést	(179)
Hozzácsatoltás és kiválás is	(15)
Önálló lett kiválással	(244)
Önálló lett összevonással	(174)
Önálló lett szétválással	(4)

Települések számának változása

	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	VÁLT
Alföld	182	187	189	198	201	258	295	293	278	274	284	286	104
Vas megye	316	308	304	294	262	258	231	227	222	213	216	216	-100

- Alföld: lassú növekedés, majd 40-es, 50-es évek
- Utána lassú csökkenés
- Vas megye: 1930-as és 1950-es évek
- Egyébként lassú csökkenés

Átlagos településméret

Nr	Megye	ÁtlNép1900	ÁtlNép2011	ÁltNépVált (%)	TelszámVált
1	BDP	53840	1729040	3111	-94
2	PST	2664	6511	144	11
3	KOE	1938	4007	107	-3
4	GMS	1424	2448	72	-19
5	FEJ	2294	3943	72	1
6	BAZ	1142	1917	68	-13
7	VES	1042	1627	56	-11
8	VAS	762	1188	56	-32
9	SSB	1614	2442	51	-4
10	BAR	860	1284	49	-17
11	NOG	1062	1545	46	-13
12	ZAL	775	1094	41	-23
13	HBH	4801	6667	39	8
14	HEV	2095	2553	22	2
15	SOM	1183	1290	9	-5
16	TOL	2104	2113	0	-11
17	JNS	6150	4956	-19	28
18	BKK	5728	4373	-24	57
19	CSN	9574	6958	-27	58

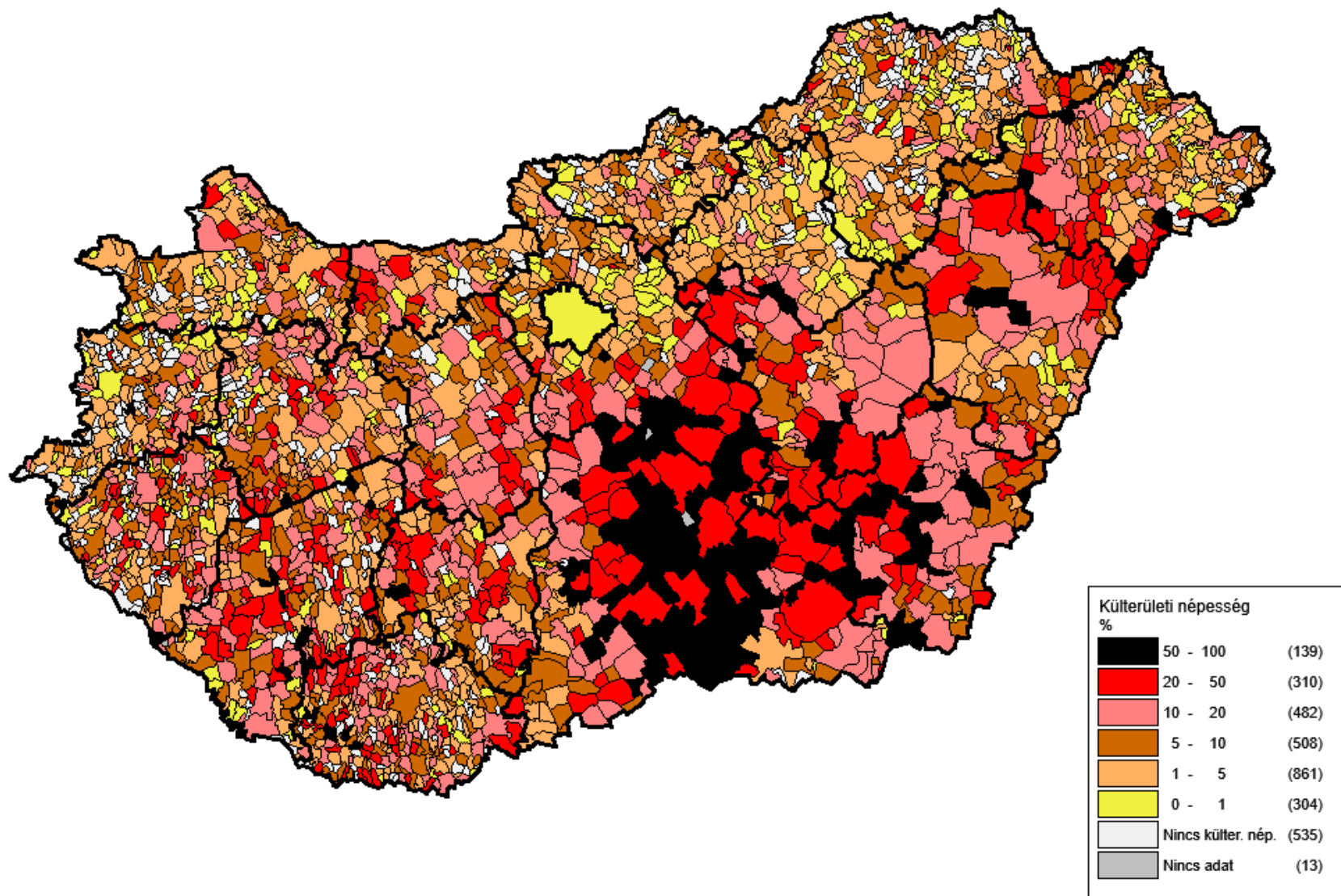
Az Alföld aprófalvasodása

		Össz	1900	1910	1920	1930	1941	1949	1960	1970	1980	1990	2001	2011
5 megye	Szám	414	23	15	12	8	7	6	5	7	13	18	24	37
SSB	Szám	229	26	23	24	22	18	17	17	21	25	33	35	39
5 megyéből önálló	Szám		1	2	1	0	1	1	3	4	9	14	24	37
5 megye	Arány		5,6	3,6	2,9	1,9	1,7	1,4	1,2	1,7	3,1	4,3	5,8	8,9
SSB	Arány		11,4	10,0	10,5	9,6	7,9	7,4	7,4	9,2	10,9	14,4	15,3	17,0
5 megyéből önálló	Arány		0,2	0,5	0,2	0,0	0,2	0,2	0,7	1,0	2,2	3,4	5,8	8,9

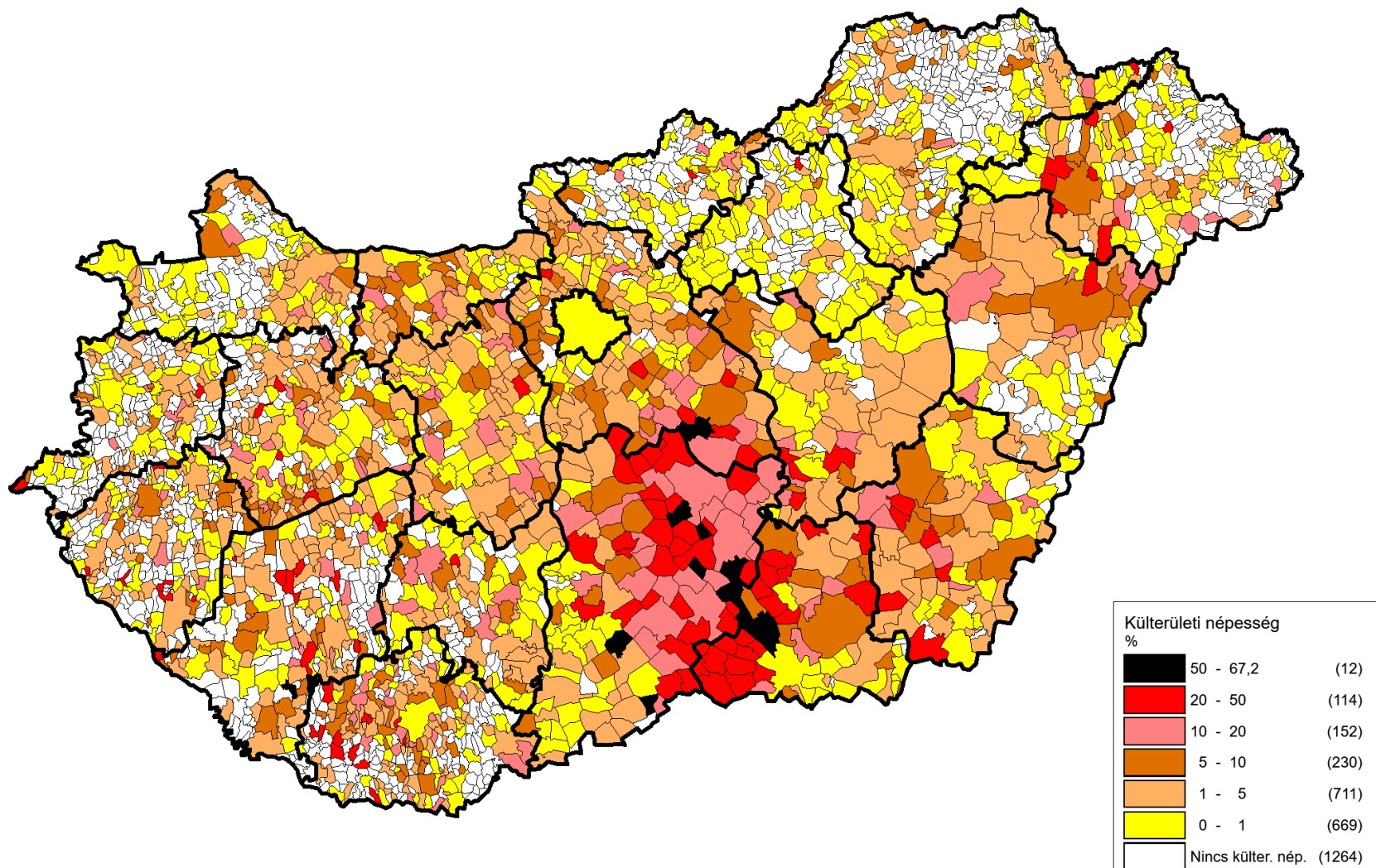
Az Alföld legkisebb települései, 2011:

Újszalonta (BEK, 101 fő), **Vekerd (HBH, 123 fő)**, Bácsszentgyörgy (BKK, 156 fő),
 Újsolt (BKK, 158 fő), **Bihardancsháza (HBH, 176 fő)**, **Magyardombegyház (BEK, 189 fő)**,
Hunyadfalva (JNS, 195 fő), **Bedő (HBH, 240 fő)**

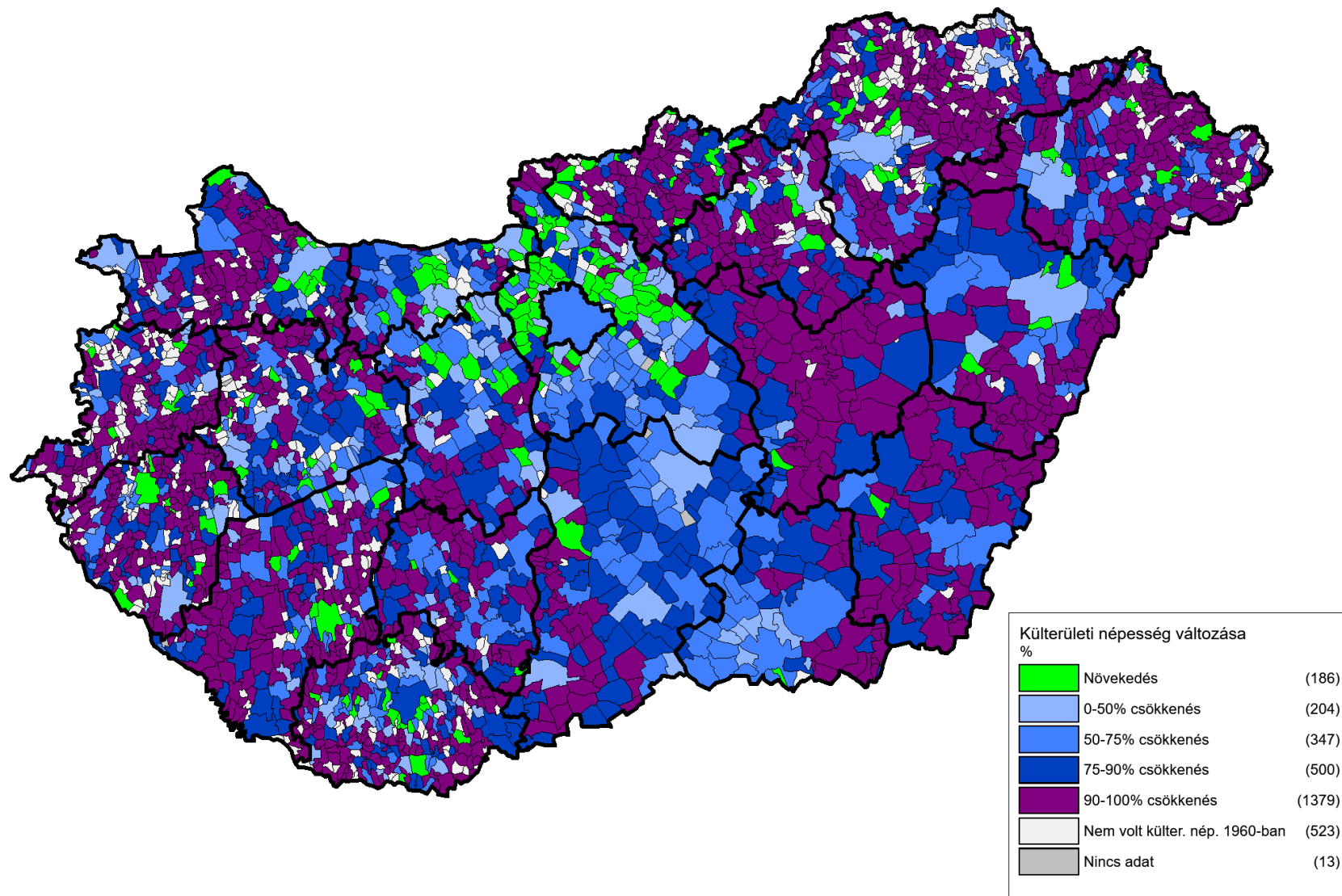
Külterületi népesség aránya településenként, 1960

Külterületi népesség aránya, 2011

A külterületi népességszám változása 1960-2011 között

Külterületi népesség megyénként

		1960	1970	1980	1990	2001	2011
Külterületi népesség száma	BKK	205849	159973	102344	68243	66642	66140
	BEK	109034	68286	34730	22112	19712	15704
	CSN	119340	89708	57096	37063	36938	34783
	HBH	68789	48271	25203	16899	18974	27343
	JNS	82552	50016	22606	13867	12020	10439
	Alföld5	585564	416254	241979	158184	154286	154409
	SSB	60709	48357	29978	21419	21506	20173
	Alföld	646273	464611	271957	179603	175792	174582
Külterületi népesség aránya	BKK	34,9	27,7	17,9	12,5	12,2	12,7
	BEK	23,3	15,3	7,9	5,4	5,0	4,4
	CSN	27,5	20,3	12,5	8,4	8,5	8,3
	HBH	13,2	9,1	4,6	3,1	3,4	5,0
	JNS	18,0	11,2	5,1	3,3	2,9	2,7
	Alföld5	23,7	17,0	9,8	6,7	6,6	6,9
	SSB	10,4	8,2	5,1	3,7	3,7	3,6
	Alföld	21,1	15,3	8,9	6,1	6,0	6,3

A külterületi népesség típusok szerint az Alföld öt megyéjében

	Nép2011	Nép2001	Nép1990	Nép1980	Nép1970	Nép1960
Tanya	115147	122985	131101	208430	360998	515009
Major, tsz	4823	6516	9095	13918	27420	39588
Hegy	6702	6493	5102	6996	9996	12025
Önálló, falu	1750	1579	1257	1523	1964	2299
Cigánytelep	0	24	35	425	980	903
Egyéb	197	12	18	29	82	78
Üdülő	174	130	122	209	740	951
Vasút, gát	277	729	492	911	1805	2019
Periurbán	2968	2574	3464	4291	6059	5805
Kiskert	19074	9452	5769	3287	4301	4235
Szociális	3051	3457	1271	1243	1164	1366
Ipar, bánya	246	335	458	717	745	1279
ÖSSZESEN	154409	154286	158184	241979	416254	585557

Csongrád megye külterületi népeségváltozása

		2011	2001	1990	1980	1970	1960	Vált1960- 1990	Vált 1990- 2011
Nagyvárosi zóna külterületei	fő	23842	24142	22151	34493	51895	65921	-66,4	7,6
Vidéki zóna külterületei	fő	10941	12796	14912	22603	37813	53419	-72,1	-26,6
Nagyvárosi zóna külterületei	%	7,5	7,4	6,8	10,4	16,9	22,9		
Vidéki zóna külterületei	%	11,1	12,0	13,3	18,2	28,1	36,4		

Nagyvárosi zóna: nem klasszikus tanyák, hanem lakótanya,
kiskert, hétvégi ház

Csongrád-Csanád megye alföldi része és Baranya megye településhálózatának változása 1949-2011 között

BAR	Nép2011	Nép2001	Nép1990	Nép1980	Nép1970	Nép1960	Nép1949
Város KBT	58,3	58,8	60,1	57,0	49,6	44,0	34,3
Falu KBT	35,7	35,8	34,9	36,6	40,5	45,6	53,0
EBT	3,5	3,5	3,1	3,4	3,8	2,1	2,9
Külterület	2,5	2,0	1,9	2,9	6,1	8,3	9,9
CSN	Nép2011	Nép2001	Nép1990	Nép1980	Nép1970	Nép1960	Nép1949
Város KBT	71,6	71,5	73,2	70,4	64,0	57,7	54,8
Falu KBT	18,0	17,9	16,9	15,4	13,6	12,7	13,2
EBT	1,6	1,6	1,1	1,0	0,9	0,7	0,4
Külterület	8,8	9,0	8,9	13,2	21,5	28,9	31,6
BAR-CSN távolság	39,1	39,6	40,1	47,2	59,6	68,8	84,5

Összegzés

- Településhálózati változások
- Városszerkezet
- Funkciók
- Épületállomány

Összegzés

Településhálózati változások

Tanyaközségek (mintegy 140 új település az Alföldön)

Városszerkezet

Funkciók

- Alföld

Erdei Ferenc

Épületállomány

Tanyaközségek,

Falvak, tanyak

Mendöl Tibor

Az Alföld falvai: út a különlegestől az általánosig falvak, falusi

Belusky Pál

Tanyasi népesség csökkenése

Karcag

Köszönöm a figyelmet!

Zsáka

népességmegtartó képesség

Mezőváros

számarak

Berettyóújfalu

csatbal@rkk.hu Duna-Tisza köze

növekedése

Izged

Funkciók

Homokhátság

Kecskemét